

П.А. МИХАЙЛОВ,

студент 1 курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»
Науковий керівник:

Т.М. ПРОНЬ,

доктор історичних наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», м. Миколаїв

ІВАН ФРАНКО – МОГУТНЯ ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОЇ / ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Влітку 2016 р. минає 160 років від дня народження символу української нації, одного з архітекторів національного державотворення, видатного прозаїка, драматурга, історика, філософа, перекладача, громадсько-політичного діяча та творця першої в Галичині партії європейського зразка – Івана Яковича Франка (1856-1916).

Майбутній літератор, вчений і політик народився 27 серпня 1856 року в селі Нагуєвичі Самбірського округу (суч. Івано-Франківської обл.) в сім'ї коваля. З дитинства проявив схильність до мов та філософських роздумів. З часом захоплювався творами світових класиків – Гомера, Шекспіра, Гете, Толстого. Навчався на філософському факультеті у Львівському університеті, отримав науковий ступінь доктора наук [1].

Багатогранність таланту та широкий діапазон плідної діяльності Івана Франка вражав як його сучасників, так і нинішні покоління. Літературна і наукова спадщина геніального літератора («велетня», «титана думки, слова і праці»), неперевершеність якого визнавали у всьому світі, складає понад 6 тисяч найменувань (художні твори, поезія, оповідання, повісті, драматургія, перекладна література; праці – наукові, публіцистичні, суспільно-політичні). Загалом це – 50 томів упорядкованих і виданих робіт [2].

Титан українського письменства безмежно любив свій народ, ніколи не відділяв себе від нього, вірив в його національне визволення і гідне місце серед інших народів. Цілком слушно стверджує Максим Рильський: «Іван Франко – це розум і серце нашого народу. Це боротьба, мука і передчуття щастя України. України і людськості. ...Франко живе в народній пам'яті як великий Каменяр...» [3]. Свідомо взявши на себе місію громадянського поета, він все своє життя віддав служінню поневоленому народові, допомагав знайти йому шлях до омріяної країни, щастя і волі. «...Титанічна діяльність Франка відбила національні воління розірваної між імперіями Романових і Габсбургів української землі... Шевченко народив, а Франко виховував українську націю...», – зауважує про велич праці поета Дмитро Павличко [4].

Філософські роздуми Франка щодо єдності українського народу в боротьбі за волю й незалежність, висловлені в повісті «Захар Беркут», у якій розповідається про героїчну боротьбу Тухольської громади в Карпатах проти монголо-татарських нападників [5], спроектовані в сучасну автором українську дійсність та напрочуд актуальні сьогодні. З драматургії відмітимо п'єсу «Украдене щастя».

І. Франко в основному писав про український народ і свої революційно-демократичні переконання, які підтримувала прогресивна молодь, студенти та селяни. В 70-ті роки ХІХ століття в Галичині зародився страйковий робітничий рух [6]. Франко не раз виїжджав до Дрогобича і Борислава, ночував у робочих бараках, на власні очі бачив страшні картини з життя і праці робітників. Побачене і пережите стало темою його «Бориславських розповідей», які відкрили нову сторінку в українській літературі – зображення життя народжуваного робітничого класу.

Визначною подією в національній літературі у 1887 р. став вихід збірки його поезій – «З вершин і низин». Вона відкрилася віршем-гімном «Вічний революціонер» у якому відображається самостійницький дух українського народу. Поетичне вираження Франком протесту проти гніту і рабства збудило громадське життя Галичини. Він став творцем першої в Галичині політичної партії європейського зразка («радикальної партії»).

Могутність впливу слова Каменяра підтверджує і публіцистична творчість митця. Звернімо увагу хоча б на такі праці, як «Одвертий лист до галицько-української молоді» (1905), «Між своїми» (1910), в яких викладені думки вченого на минуле і майбутню долю України [7]. Загартований боротьбою і постійними переслідуваннями Франко, налагодив зв'язки з революційним визвольним рухом в Росії. Найбільш повно вони відбилися на сторінках журналу «Життя і слово», який з 1894 по 1897 рік він видавав. Цей журнал був єдиним друкованим органом, що об'єднував прогресивні літературні сили всієї України [8].

Одночасно Франко був співробітником близько 50-ти різних європейських періодичних видань, до яких додавав численні праці, написані різними мовами. Практично, не було такого журналу чи газети, де б він не висловив своїх ідей. Його муза, як він сам казав: «...хотіла обняти весь круг людських інтересів». На думку О. Гончара «Іван Франко зараз ...серед тих, кого звемо совістю світу» [7].

Значне місце у творчості Івана Франка займали переклади з європейських літератур. Він не мав собі рівних за кількістю перекладеного матеріалу, адже був одним із не багатьох у світі авторів, який вільно писав на трьох (українською, польською та німецькою) і перекладав із 14 мов [9]. Він перекладав на українську мову праці видатні твори європейської і світової літератури, серед слов'янських – його найбільше приваблювала російська література.

В науковій діяльності Франка також захоплювало все, що працювало на майбутнє народу. Він досліджував античні та середньовічні манускрипти і

писав революційні гімни, друкував томи апокрифів і підручник з політичної економії, записував і досліджував народні пісні та складав власні поетичні твори, які ставали народними піснями, вивчав і узагальнював спадщину класиків та ретельно аналізував літературні спроби молодих своїх сучасників.

Вчений Франко прихильно ставився до європейських стандартів, європейської інтелігенції і до Європи в цілому. Вдивляючись у майбутнє українського народу, він бачив його в колі народів Європи, цивілізованих народів світу. В усій творчій діяльності Франка послідовно осмислюється взаємопроникнення національного й вселюдського. Він вважав, що передумовою національного відродження відповідно є зростання самосвідомості, яка насамперед конструюється навколо проблем історії, культури й мови українського народу. Філософ і мислитель добре розумів, що національно-мовна свідомість об'єднує народ не тільки в науково-культурному житті, а й суспільно-політичному, тому з повагою ставився до інтелігенції, оскільки такий негативний наслідок бездержавності як асиміляція, в першу чергу торкається верстви населення, котра служить панівній н

ації. Захищаючи українську мову від голослівних звинувачень у непридатності для літератури та науки, І. Франко першим почав вживати, замість термінів «росіянин», «російська», слова – «українська», «український» [10].

Роздуми Франка про долю України, історичні екскурси, які він робив при вивченні її суспільних процесів, постійна увага до європейського (в першу чергу, слов'янського) контексту, в якому проходило формування української нації, дали йому право висунути перед українцями вимогу перспективного плану: «Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів» [11, с. 894]. Франко також ставить перед співвітчизниками завдання «витворити з величезної етнічної маси українського народу – українську націю, суцільний культурний організм... без яких сьогодні жодна нація і жодна, хоч і як сильна держава, не може отстоятися».

Споглядаючи на життєвий шлях Франка, можна зазначити, що він не змарнував жодного свого дня, залишився вірним взятому на себе обов'язку бути провідником українського народу :

Хто вас хлібом накормить,
Хто враз з хлібом піде до гною;
А хто духа накормить у вас,
Той зіллється зі мною.

Саме у цьому гармонійному злитті вождя з народом Каменярь вбачав найголовніше покликання й найсуттєвішу якість лідера нації. Поет розкрив усі свої якості пророка, який має глибше, ніж інші, бачення та розуміння життя, але не має повної підтримки народу, заради якого несе свій подвижницький хрест. Та саме в цьому і полягає сила самовідданого служіння народові, любов до нього і жертвність, розуміння його достоїнств і хиб.

З усього вищезазначеного, Іван Якович Франко видається могутньою постаттю української та європейської культури. Його подвижницькі ідеї живили прагнення народу до національної самостійності. Він умів знайти нове слово не лише для власного, але й європейських народів та всього людства.

Список використаних джерел:

1. Іван Франко. Біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.abc-people.com/data/franko/dat2.htm>. – Назва з екрана.
2. Арсенич П. Титан праці і слова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.if.ua/franko/1312195036.html>. – Назва з екрана.
3. Проект «Українці в світі». Цитати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainians-world.org.ua/142/132/>. – Назва з екрана.
4. Вислови про Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dovidka.biz.ua/vislovi-pro-ivana-franka/>. – Назва з екрана.
5. Українська література / гол. ред. С. С. Литвин, Н. В. Заблоцька, Ю. В. Міщенко. – К.: Вид-во «Освіта», 2001. – 336 с.
6. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://histua.com/knigi/istoriya-ukraini-zaruba-vaskovskij/nacionalno-vizvolnijruх-na-zahidnoukrainskih-zemlyah>. – Назва з екрана.
7. Здоровега В. Іван Франко і українська публіцистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/ivan_franko_i_ukrayinska_publitsistika.html. – Назва з екрана.
8. Енциклопедія життя і творчості Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.i-franko.name/uk/Biography.html>. – Назва з екрана.
9. Іван Франко перекладач [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/>. – Назва з екрана.
10. Біографія Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://franko.at.ua/index/biografija_i_franka/0-4. – Назва з екрана.
11. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; Редкол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.